

Knækkede tænder

EN VEJLEDNING OM ÅRSAGER, SYMPTOMER OG BEHANDLING

Revner i tænder og vertikale rodfrakturer (vertical root fractures, VRF) er almindelige former for fraktur i tænder, som ses i klinisk praksis.

Revne tænder viser sig typisk som fine, ufuldstændige sprækker eller overfladiske brud i emalje og dentin som starter i kronen, men hvor dybde og udbredelse ofte er ukendt. Selvom tilstanden ofte beskrives som et "syndrom", findes der ikke et entydigt symptomkompleks, hvilket gør diagnostik vanskelig.

Vertikale rodfrakturer derimod starter som regel i roden og breder sig koronalt, hvor frakturdelene ikke nødvendigvis er helt separerede. Frakturen kan løbe i faciolingual eller mesiodistal retning og kan give et isoleret parodontalt defektområde, eventuelt ledsaget af en fistel. I nogle tilfælde kan forandringerne også ses på røntgen. En komplet "split root" betegner en videreudvikling af en revne eller VRF, hvor roden er fuldstændigt delt i længderetningen.

Begge tilstande er diagnostisk og behandlingsmæssigt udfordrende og kræver grundig klinisk undersøgelse samt relevant billeddiagnostik. Tidlig opdagelse er afgørende for at forbedre prognosen, bevare tandstruktur og vælge den mest hensigtsmæssige behandling.

VIGTIGT AT VIDE

Begge tilstande er diagnostisk og behandlingsmæssigt udfordrende og kræver grundig klinisk undersøgelse samt relevant billeddiagnostik. Tidlig opdagelse er afgørende for at forbedre prognosen, bevare tandstruktur og vælge den mest hensigtsmæssige behandling.

UDFORDRENDE DIAGNOSTIK

Kræver grundig klinisk undersøgelse og relevant billeddiagnostik.

TIDLIG OPDAGELSE

Øger chancen for at bevare tanden og opnå et bedre behandlingsresultat.

INDIVIDUEL BEHANDLING

Behandlingsvalget afhænger af revnens omfang, tandens tilstand og symptomer.

ÅRSAGER

Revner i tænder kan skyldes flere faktorer, herunder:

Parafunktionelle vaner (f.eks. bruksisme)

Traumer mod tanden

Aldersrelaterede ændringer i tandens struktur

SYMPTOMER OG KLINISKE TEGN

Revne tænder kan give et meget varieret symptombillede uden et fast mønster. Symptomerne afhænger af pulpaens tilstand – om den er vital, inflammatorisk, nekrotisk eller tidligere rodbehandlet.

HYPPIG LOKATION

Den mest hyppigt ramte tand er underkæbens første molar, efterfulgt af overkæbens præmolarer, molarer og underkæbens præmolarer.

Underkæbens første molarer er særligt udsatte, da de er de første permanente tænder, der bryder frem, ofte rammes af caries og gennemgår flere restaureringer, hvilket svækker tandens struktur. Derudover kan påvirkning fra den kraftige mesioplatinale cusp på første molar i overkæben bidrage til en kileeffekt og øget risiko for fraktur.

SMERTE

Smerter beskrives ofte som diffuse og vanskelige at lokalisere, men kan også optræde som klassisk "rebound pain" – en skarp smerte ved ophør af bidetryk.

Smerten udløses ofte ved tygning af fiberrig mad, hvor tanden flekterer, og den revnede cusp fjeder tilbage.

Dette stimulerer nervefibre i dentintubuli via odontoblastlaget samt gennem væskebevægelse i tubuli (hydrodynamisk teori).

ÅRSAGER TIL VERTIKAL RODFAKTUR (VRF)

VRF ses typisk i rodbehandlede tænder og kan skyldes flere forhold:

ENDODONTISKE PROCEDURER

For stort tryk under fyldning af kanalen (obturation) eller overdreven kraft ved lateral kondensering.

RODSTIFTER (POSTS)

Indsættelse eller kileeffekt fra metal- eller fiberstifter, som kan svække roden.

OVERPRÆPARATION

For kraftig fjernelse af dentin i kanalen, hvilket reducerer rodens styrke.

ANATOMISKE FORHOLD

Smarte rødder eller ugunstig rod-morfologi kan øge risikoen for fraktur.

EFTERBEHANDLING

Manglende eller forsinket krone efter rodbehandling, hvilket efterlader tanden udsat for belastning.

BENJAMIN ENDO